

Sygn. akt I CSK 392/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A. D.
przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie Mazowieckiemu
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 kwietnia 2015 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 5 grudnia 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę
Sądowi Apelacyjnemu do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód A. D. domagał się zasądzenia od Skarbu Państwa - Wojewody Mazowieckiego kwoty 1 495 200 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 lipca 2002 r., tytułem odszkodowania za pozbawienie własności lokali nr 4, 12, 14 i 15, stanowiących część nieruchomości położonej przy ul. N. [...] w Warszawie, na podstawie przepisów dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279 ze zm.; dalej: „dekret o gruntach warszawskich”), obejmującego stratę odpowiadającą wartości lokali oraz korzyści utracone wskutek niemożliwości ich wynajmowania, w udziale wynoszącym $\frac{3}{4}$ części należnego odszkodowania, stosownie do udziału powoda we własności nieruchomości.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 5 marca 2013 r. zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 630 750 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15 sierpnia 2012 r., oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz zniósł wzajemnie koszty procesu pomiędzy stronami.

Sąd ten ustalił, że zabudowana nieruchomość położona przy ul. N. [...] w Warszawie została objęta działaniem dekretu o gruntach warszawskich. Stanowiła ona własność J. R., S. S. i A. R., którzy w dniu 19 lutego 1947 r. złożyli wniosek o przyznanie własności czasowej, załatwiony odmownie decyzją Prezydium Rady Narodowej m.st. Warszawy z dnia 23 grudnia 1955 r. Na podstawie decyzji wydanych w okresie od marca 1978 r. do października 1989 r. lokale w budynku na opisanej nieruchomości, oznaczone numerami 4, 12, 14 i 15, zostały sprzedane osobom trzecim. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Warszawie w dniu 20 maja 2002 r., stwierdziło nieważność decyzji z dnia 23 grudnia 1955 r., również w zakresie, w jakim decyzja ta wywołała nieodwracalne skutki prawne, wynikające ze sprzedaży własności lokali na rzecz osób trzecich z udziałami w częściach wspólnych budynku i w użytkowaniu wieczystym gruntu. W konsekwencji, na rzecz następców prawnych właścicieli spornej nieruchomości, w tym powoda, umową z dnia 2 listopada 2004 r. zostało ustanowione użytkowanie wieczyste gruntu w udziale wynoszącym 0,6640 części. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w dniu 31 maja 2007 r. uznało za niezgodne z prawem wszystkie

decyzje, w wykonaniu których sprzedane zostały cztery lokale mieszkalne wskazane w pozwie. Wartość tych lokali zamknęła się kwotą 841000 zł. Powód nabył udział wynoszący $\frac{3}{4}$ części tej nieruchomości; przysługuje mu zatem odszkodowanie w kwocie 630 750 zł. Powód w dniu 28 maja 2010 r. wystąpił z wnioskiem o zavezwanie pozwanego do próby ugodowej, a więc przed upływem trzech lat od daty wydania w dniu 31 maja 2007 r. decyzji nadzorczych.

Sąd Okręgowy uznał, że źródłem szkody polegającej na utracie prawa własności czterech opisanych wyżej lokali oraz udziału w częściach wspólnych nieruchomości i użytkowaniu wieczystym gruntu, było wydanie decyzji administracyjnych zezwalających na ich sprzedaż. Wskazał, że zachodził adekwatny związek przyczynowy pomiędzy wydaniem tych decyzji a doznaną przez powoda rzeczywistą szkodą. Przyjął natomiast, że odpowiedzialność Skarbu Państwa, przewidziana w art. 160 k.p.a., nie obejmuje naprawienia szkody polegającej na utracie spodziewanych korzyści i w związku z tym w tej części powództwo oddalił.

Sąd Apelacyjny, na skutek apelacji strony pozwanej, wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że oddalił powództwo w uwzględnionej części i zasądził od powoda na rzecz pozwanego koszty procesu za obie instancje. W odniesieniu do szkody dochodzonej z tytułu utraty prawa własności przedmiotowych lokali z udziałami w częściach wspólnych nieruchomości, Sąd Apelacyjny uznał, że między tak rozumianą szkodą a decyzjami zezwalającymi na sprzedaż lokali, nie wystąpił adekwatny związek przyczynowy, w związku z czym Sąd Okręgowy, uwzględniając powództwo w tym zakresie, naruszył art. 361 § 1 k.c. w zw. z art. 160 § 1 k.p.a. W odniesieniu zaś do szkody utożsamianej przez powoda z utratą możliwości odzyskania lokali z udziałami w części wspólnej budynku i prawie użytkowania wieczystego gruntu (*lucrum cessans*) wskazał, że uwzględnieniu powództwa sprzeciwia się zakres odpowiedzialności Skarbu Państwa określony art. 160 k.p.a., jak też wykładnia tego przepisu dokonana uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r., III CZP 112/11 (OSNC 2011, nr 7-8, poz. 75).

Powód w skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c. , w ramach naruszenia prawa materialnego zarzucił naruszenie art. 77 Konstytucji RP, poprzez jego pominięcie oraz art. 361 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu braku normalnego związku przyczynowego między wydanymi decyzjami administracyjnymi w zakresie sprzedaży lokali a szkodą powoda oraz uznaniu, że szkodę doznaną przez powoda w wyniku wydania tych decyzji należało kwalifikować jako *lucrum cessans*.

Podstawę naruszenia przepisów postępowania powód wypełnił zarzutami naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 381 k.p.c. „poprzez brak ustosunkowania się do szeregu kwestii prawnych” oraz art. 378 § 2 k.p.c. w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji i art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, „jako nierozpoznania istoty sporu”.

Wskazując na tak ujęte podstawy kasacyjne, powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zamierzonego skutku nie mogły wyrzeć zarzuty podniesione w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania; skarżący sformułował je lakonicznie, ogólnikowo i w sposób niezrozumiały. Nie sprecyzował, jakie kwestie prawne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy - wbrew wymaganiom przewidzianym w art. 328 § 2 k.p.c. - nie zostały wyjaśnione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku ani nie wskazał, w jaki sposób naruszony został art. 378 § 2 k.p.c., regulujący kwestię rozpoznania sprawy na rzecz współuczestników, którzy nie zaskarżyli wyroku, a więc problem, który w sprawie niniejszej nie wystąpił.

Usprawiedliwiona natomiast okazała się podstawa kasacyjna naruszenia praw materialnego.

W skardze powód podważał ocenę, że pomiędzy decyzjami o sprzedaży lokali mieszkalnych, a doznaną przez niego szkodą w postaci utraty prawa własności nie zachodzi adekwatny związek przyczynowy. Podniesionemu w tym zakresie zarzutowi art. 361 § 1 k.c. nie można odmówić słuszności.

Relacje między decyzją odmawiającą przyznania własności czasowej i decyzją wyrażającą zgodę za zbycie lokali mieszkalnych w kontekście odpowiedzialności za szkodę poniesioną na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, były wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W wypowiedziach dotyczącej tej kwestii dominuje pogląd, zgodnie z którym pomiędzy obydwoma rozstrzygnięciami administracyjnymi, uznanymi następnie za nieważne lub niezgodne z prawem, a szkodą istnieje normalny związek przyczynowy w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. Może on przybrać postać wielocłonowego łańcucha zdarzeń o pośredniej lub bezpośredniej relacji pomiędzy jego poszczególnymi elementami, o ile występuje między nimi związek przyczynowości adekwatnej; ocena ta musi uwzględniać okoliczności konkretnego przypadku (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 27 listopada 2002 r. I CKN 1215/00, nie publ., z dnia 4 października 2012 r. I CSK 632/11, nie publ., z dnia 15 lutego 2013 r. I CSK 632/13 nie publ., z dnia 24 czerwca 2014 r. I CSK 474/13, nie publ., z dnia 12 września 2014 r., I CSK 613/14, nie publ.). Również w uchwale z dnia 21 sierpnia 2014 r. III CZP 49/14, (nie publ.) Sąd Najwyższy przyjął, że jeżeli stwierdzono nieważność decyzji administracyjnej odmawiającej przyznania byłemu właścicielowi nieruchomości prawa własności czasowej na podstawie art. 7 dekretu o gruntach warszawskich, źródłem poniesionej przez niego (jego następców prawnych) szkody może być także wydana z naruszeniem prawa decyzja zezwalająca na sprzedaż lokali w budynku położonym na tej nieruchomości. W uzasadnieniu tej uchwały podkreślono, iż źródłem wątpliwości tkwiących u podłoża rozstrzygniętego zagadnienia prawnego w istocie nie pozostaje rozbieżność orzecznictwa; kwestia, czy decyzja zezwalająca na sprzedaż lokalu znajdującego się w budynku na nieruchomości objętej działaniem dekretu o gruntach warszawskich, poprzedzona wydaniem nieważnej decyzji o odmowie przyznania własności czasowej tej nieruchomości, może być źródłem szkody byłych właścicieli lub ich następców prawnych, rozstrzygana jest - w zasadzie - jednolicie, a poszczególne judykaty różnią się jedynie stopniem kategoryczności ocen formułowanych na gruncie okoliczności konkretnej sprawy.

Skład orzekający przychylił się do tego zapatrywania i przytoczonej w jego uzasadnieniu argumentacji. Niewątpliwie wydanie decyzji o zezwoleniu na zbycie lokalu jest uzależnione od wcześniejszej odmowy przyznania własności czasowej. Trudno jednak nie dostrzec, że w wielu wypadkach to właśnie późniejsza decyzja umożliwiająca przeniesienie własności lokalu na osobę trzecią, może w bezpośredni sposób wywołać szkodę w rozumieniu art. 160 k.p.a., gdyż staje się ona właściwą przyczyną wyłączającą możliwość restytucji znacjonalizowanego mienia.

Sąd Apelacyjny wyszedł z odmiennego - wadliwego - założenia i uznał, że wyodrębnienie własności i sprzedaż lokali najemcom nie może pozostawać w normalnym związku przyczynowym z wcześniejszą decyzją odmawiającą poprzednikom prawnym powoda prawa własności czasowej do gruntu, wydaną na podstawie art. 7 dekretu o gruntach warszawskich, a w konsekwencji ze szkodą objętą żądaniem pozwu uwzględnionym przez Sąd pierwszej instancji. Nie pozwala to odeprzeć skutecznie zarzutu naruszenia art. 361 § 1 k.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.